Західноукраїнська організація
«Центр правничих ініціатив»

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

28–29 січня 2022 р.

Львів
2022

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА
Касьян В. В.
ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ
ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПОСАДОВИХ ОСІБ
МИТНИХ ОРГАНІВ 5
Комар К. С.
СУД ПРИСЯЖНИХ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 7
Кузнєцов С. С.
ПРАВОВА (МОРСЬКА) ДОКТРИНА ДЛЯ УКРАЇНИ:
КОНЦЕПТ ТЕРМІНО-ПОНЯТТЯ
«МОРСЬКІ ПРАВОВІДНОСИНИ» 11
Лісова К. С.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ
У АСПЕКТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ 15

НАПРЯМ 2. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС
Завидняк І. О.
КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ ЯК ОДИН З ВИДІВ
ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ
ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ 17
Кузьменко О. В., Спора Г. І.
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД ЗАОЧНОГО
ЗАСУДЖЕННЯ ОСОБИ 21
Кушнір З. О.
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У ДІЯЛЬНОСТІ
ЗІ ЗДІЙСНЕННЯ ВИКЛИКУ
СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВОГО ВИКЛИКУ 24
Пеліхос Є. М.
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРИНЦИПУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА
НА ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ
ПРИ НАДАННІ ДОЗВОЛУ НА ЗДІЙСНЕННЯ
СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ 28

Кузьменко О. В.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінальної юстиції

Спора Г. І.
аспірант кафедри кримінальної юстиції,
прокурор відділу прокуратури
Автономної Республіки Крим та міста Севастополя

Державний податковий університет
м. Ірпінь, Київська область, Україна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД ЗАОЧНОГО ЗАСУДЖЕННЯ ОСОБИ

Міжнародне право в сфері охорони прав і свобод людини неодноразово звертає увагу на необхідності забезпечити гарантії справедливого судового розгляду. Згідно з підп. «d» п. 3 ст. 14 «Міжнародного пакту про громадянські і політичні права» кожний має право при розгляді будь-якого пред'явленого йому обвинувачення бути засудженим в його присутності [1].

Аналіз норм міжнародного права свідчить про те, що проведення спеціального судового провадження за відсутності обвинуваченого є допустимим при дотриманні ряду гарантій захисту його прав і свобод. Водночас, на практиці наявні непоодинокі випадки звернення до Європейського суду з прав людини щодо порядку проведення заочного засудження особи.

На нашу думку, різні підходи до заочного засудження особи слід розглядати на прикладі законодавств п'яти країн: Королівства Нідерландів, Італійської Республіки, Федеративної Республіки Німеччини, Республіки Молдови та Естонської Республіки.

Так, кримінальне провадження за відсутності обвинуваченого в практиці Нідерландів має широке застосування та законодавство не передбачає обмежень щодо складів кримінальних правопорушень, по яким особа обвинувачується. «Особливостями застосування заочного засудження особи у Королівстві Нідерландів є надання можливості обвинуваченому фактично скористатись правом бути чи не бути присутнім під час розгляду справи. Обвинувачений не зобов'язаний бути присутнім в судовому засіданні, тому що він повинен мати право вибору бути відсутнім. З метою забезпечення швидкого судового розгляду

та ефективного кримінального правосуддя, відсутність обвинуваченого не повинна перешкоджати процесу» [2, с. 406–407; 3, с. 592].

Статтями 278–280 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) Королівства Нідерландів, для прийняття рішення про проведення судового розгляду за відсутності обвинуваченого суддя повинен переконатися, що обвинувальний акт був належним чином пред'явлено особі та відсутні підстави для арешту обвинуваченого і доставки його в суд. У той же час, «суддя повинен перевірити чи повідомлялося адвокатом обвинуваченого про те, що його підзахисний не з'явиться в судове засідання та чи не заявлено обвинуваченим клопотання про відкладення розгляду справи.

А тому, проаналізувавши зазначені норми КПК Королівства Нідерландів, доходимо до висновку, що фактично законодавство зазначеної країни більше зосереджено на тому, щоб забезпечити обізнаність особи з висунутим їй обвинуваченням, а ніж присутність її в ході судового розгляду.

Як і у законодавстві Королівства Нідерландів, в Італійській Республіці не закріплюється обов'язок обвинуваченого особисто брати участь у судовому розгляді. Участь обвинуваченого у судовому розгляді в законодавстві Італійської Республіки також розглядається як його право. Розгляд справи без обвинуваченого скасовується, якщо останній до ухвалення рішення з'являється до суду. В такому разі обвинувачений повинен довести про поважні причини своєї неявки (неможливості прибути) та про незнання щодо проведення судового розгляду стосовно нього [4].

В чинному законодавстві Федеративної Республіки Німеччини (далі – ФРН) передбачено можливість «провести судовий розгляд за відсутності обвинуваченого лише у справах щодо кримінальних правопорушень невеликої тяжкості, здебільшого кримінальних проступків (пар. 12 Кримінального кодексу ФРН), проте підсудній в будь-який момент може бути викликаний (допущений) судом до основного судового розгляду» [5, с. 139].

Крім того, необхідно звернути увагу на те, що у справах, у яких обвинувачений (підсудний) ухиляється від слідства чи суду перебуванням за кордоном, а також у справах, у яких місце перебування його невідоме, не передбачено можливості судового розгляду в порядку «in absentia». Для таких випадків у КПК ФРН передбачено окреме провадження, яке здійснюється окремо від основного судового провадження, завданням якого є забезпечення доказів у разі майбутньої явки обвинуваченого та його спонукання до явки в суд [6].

Відповідно до ст. 321 КПК Республіки Молдови «розгляд справи за відсутності підсудного може здійснюватися у випадку: коли обвинувачений ухиляється від явки до суду; коли обвинувачений, знаходячись під арештом, відмовляється з'явитися перед судом для розгляду справи та його відмова підтверджена захисником; розгляд справи про вчинення незначного правопорушення, коли обвинувачений виявив бажання, щоб судовий розгляд відбувався за його відсутності» [7].

Водночас, КПК Республіки Молдови, закріплює обов'язок прокуратури довести відмову обвинуваченого від явки до суду та його ухилення від кримінального переслідування та розгляду справи, що схоже на вимоги КПК України.

В той же час, законодавство Естонії передбачає випадки, коли судовий розгляд здійснення без обвинуваченого, зокрема:

– якщо обвинувачений був вилучений з залу суду на підставі та в порядку, передбачених п. 1 ст. 267 КПК Естонії;

– якщо обвинувачений перебуває за межами території Естонської Республіки та відмовляється від судочинства, і судовий розгляд є можливим без останнього;

– у випадку наявності обставин, які перешкоджають особі з'явитися до суду, і обвинувачений погодився на участь у судовому засіданні за допомогою аудіозв'язку [8].

Таким чином, аналізуючи законодавство Естонії, встановлені позитивні надбання, зокрема можливість провести судовий розгляд справи без обвинувачення за допомогою аудіозв'язку, що в свою чергу відображає сучасність кримінального процесу з урахуванням технічного прогресу сучасного світу.

Отже, головними відмінностями між законодавством досліджених країн можна назвати різні випадки застосування судового розгляду без обвинуваченого, зокрема основним критерієм виступає тяжкість злочинів, під час розслідування яких можливо здійснювати зазначений процес.

Необхідно зауважити, що для більшості країн одним із випадків застосування процесу «in absentia» є переховування обвинуваченого від слідства та/або суду, в тому числі шляхом перебуванням за кордоном, що свідчить про пріоритетність для таких держав провести судовий розгляд без обвинуваченого з метою відновлення справедливості та притягнення до відповідальності винної особи.

Література:

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 19.10.1973 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 17.10.2021).

2. Vogler R., Huber B. Criminal procedure in Europe. Duncker & Humblot Gmbh, 2008. 656 p.

3. Corstens G. J. M. Het Nederlands Strafprocesrecht. Deventer : Kluwer, 2008. 592 p.

4. Кримінальний процесуальний кодекс Італії від 22.09.1988. URL: https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/10/30/codice-di-procedura-penale (дата звернення: 17.10.2021).

5. Попелюшко В. О. Альтернативи заочному провадженню (in absentia): на досвіді Німеччини. *Вісник Академії адвокатури України.* 2015. № 2(33). С. 138–144.

6. Кримінальний процесуальний кодекс Федеративної Республіки Німеччини. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/ (дата звернення: 17.10.2021).

7. Кримінальний процесуальний кодекс Республіки Молдови від 14.03.2003. URL: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30397729#pos=6;-140 (дата звернення: 17.10.2021).

8. Кримінальний процесуальний кодекс Естонії від 12.02.2003. URL: https://www.legislationline.org/download/id/9738/file/EST_CPC_ru.pdf (дата звернення: 17.10.2021).

Кушнір З. О.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Державний податковий університет
м. Ірпінь, Київська область, Україна

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ ЗДІЙСНЕННЯ ВИКЛИКУ СЛІДЧИМ, ПРОКУРОРОМ, СУДОВОГО ВИКЛИКУ

Обравши демократичний шлях розвитку і визначивши як завдання побудову правової держави, Україна повинна сприйняти глибоко гуманістичні цінності, які набули статусу загальновизнаних норм і стандартів у сфері захисту прав людини й імплементувати найпрогресивніші з них у свою правову систему. Такі міжнародні стандарти є закономірним результатом глобалізації, конвергенції правових систем, призначенням яких є побудова суспільства на основі поваги до інтересів окремої особи, захист її приватних інтересів і загалом побудова найбільш оптимального механізму здійснення кримінального провадження.